

Sygn. akt I NSNc 244/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

Katarzyna Monika Borkowska (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] z siedzibą w G. i W. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w W.

przeciwko L. J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 13 października 2022 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty Sądu

Rejonowego w Zawierciu z 19 września 2005 r., sygn. I Nc 261/05:

- 1. oddala skargę nadzwyczajną,**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Zawierciu nakazem zapłaty z 19 września 2005 r., I Nc 261/05, wydanym w postępowaniu upominawczym, nakazał H. D., L. J. i G. K.

zapłacić solidarnie Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] z siedzibą w G., w terminie dwóch tygodni, kwotę 29 102,33 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 40% w stosunku rocznym według zmiennej stopy procentowej ustalanej przez Zarząd Kasy dla kredytów przeterminowanych od kwoty 18 942,81 zł od 12 września 2005 r. oraz odsetkami ustawowymi od kwoty 10 159,52 zł od 12 września 2005 r. oraz kwotę 2949,30 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 2415 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego albo w tym terminie wnieśli sprzeciw (k. 12 akt I Nc 261/05).

Jak wynika z uzasadnienia Sądu Rejonowego, w dacie wydawania nakazu zapłaty przepisy art. 359 k.c. i art. 481 k.c. nie określały maksymalnej wysokości odsetek umownych za opóźnienie. Odsetki określone w umowie ugody były w tym okresie powszechnie stosowane w praktyce kontraktowej. Roszczenie wynikało z umowy ugody określającej warunki spłaty wcześniejszych zobowiązań pozwanego H. D. z tytułu zaciągniętych pożyczek. Pozwane, w tym L. J., dobrowolnie udzieliły poręczenia terminowego zwrotu zadłużenia. W ocenie Sądu Rejonowego warunki spłaty należności zostały w ugodzie precyzyjnie określone, dlatego zachodzą warunki do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym zgodnie z żądaniem pozwu (k. 38v).

Na skutek sprzeciwu wniesionego przez H. D. i G. K., Sąd Rejonowy w Zawierciu wyrokiem z 15 lutego 2006 r., I C 382/05, zasądził solidarnie od pozwanych H. D. i G. K. na rzecz Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] w G. kwotę 30 727,86 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 40% w stosunku rocznym od 25 listopada 2005 r. do 15 lutego 2006 r. od kwoty 18 942,81 zł oraz odsetkami ustawowymi od 25 listopada 2005 r. do 15 lutego 2006 r. od kwoty 11 785,05 zł, co do zapłaty których odpowiadają solidarnie z L. J. w stosunku do której zapadł prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z 19 września 2005 r., w sprawie I Nc 261/05 Sądu Rejonowego w Zawierciu (pkt 1); rozłożył należność główną na raty w kwotach po 300 zł płatnych miesięcznie przez pozwanych solidarnie począwszy od marca 2006 r. do ostatniego dnia każdego kolejnego miesiąca, przy czym ostatnia rata płatna będzie w kwocie 427,86 zł wraz z odsetkami w ustawowej wysokości na wypadek opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat (pkt 2); zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda

kwotę 2000 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu (pkt 3); oddalił powództwo co do kosztów procesu w pozostałej części (pkt 4) (k. 118 i 140). Wobec niewniesienia przez L. J. sprzeciwu, nakaz zapłaty z 19 września 2005 r., I Nc 261/05, uprawomocnił się.

Sąd Rejonowy w Zawierciu postanowieniem z 10 marca 2014 r., I Co 186/14, nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty z 19 września 2005 r., I Nc 261/05, wydanemu w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Zawierciu na rzecz wierzyciela Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] w G., przeciwko dłużnikowi L. J., także na rzecz następcy prawnego wierzyciela W. sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W. (pkt 1); zasądził od dłużnika L. J. na rzecz wierzyciela W. sp. z o.o. sp. k. z siedzibą w W. kwotę 133 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (k. 15 akt I Co 186/14).

Pismem z 4 marca 2021 r. Prokurator Generalny zaskarżył przedmiotowy nakaz zapłaty w części dotyczącej L. J., zarzucając mu:

1) naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 64 ust. 1 i 76 Konstytucji RP „takich jak prawo do własności oraz ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez zaniechanie skierowania przez Sąd Rejonowy w Zawierciu sprawy z powództwa SKOK im. [...] z siedzibą w G. przeciwko H. D., L. J. i G. K. na rozprawę i wydanie na podstawie przedłożonych przez stronę powodową dokumentów nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, sygn. akt I Nc 261/05, a w konsekwencji bez sprawdzenia, czy zapisy umowy ugody w tym zakresie miały nieuczciwy charakter w sytuacji, gdy klauzule te godzą w równowagę kontraktową stron tej umowy i ustanawiają zobowiązania L. J. w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, gdyż wysokość odsetek umownych wskazanych w umowie ugody, wynoszących 40% w skali roku, w sposób istotny odbiegała od wysokości odsetek ustawowych, a oczywistym jest, że zastrzeżenie w umowie odsetek w wysokości nadmiernej, niemającej uzasadnienia, ani w wysokości inflacji, ani w zyskach osiąganym w ramach normalnej, rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej, jest sprzeczne

z zasadami współżycia społecznego i skutkuje bezpodstawnym wzbogaceniem się przedsiębiorcy, a narusza prawo do własności L. J., jako konsumenta”;

2) rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. „przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zawarta w dniu 16 grudnia 2003 r. ugoda pomiędzy H. D., a SKOK im. [...] z siedzibą w G., z udziałem poręczycieli: L. J. i G. K., której przedmiotem było ustalenie warunków spłaty należności, wynikającej z udzielonych wcześniej pożyczek nr [...] i nr [...]1, zgodnie z którą dłużnik zobowiązał się do zapłaty zobowiązania w ratach miesięcznych po 300 zł, a w przypadku opóźnienia w zapłacie, odsetek umownych wynoszących 40% w skali roku, jest w całości ważna, poprzez przyjęcie, że jest zgodna z zasadą swobody umów, w sytuacji, gdy wysokość uzgodnionych odsetek jest nadmiernie wygórowana gdyż są one sprzeczne z celem i naturą umowy, a także z zasadami współżycia społecznego, a co za tym idzie, w tym zakresie umowa jest, na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., nieważna, jako sprzeczna z ustawą”;

3) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c., w zw. z art. 353¹ k.c., „w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, podczas gdy już z treści pozwu, a ponadto z dołączonej do niego umowy ugody w sposób oczywisty wynikało, że roszczenie skierowane wobec H. D., L. J. i G. K., w zakresie żądania we wskazanej wyżej wysokości odsetek było oczywiście bezzasadne, gdyż było nieważne na podstawie art. 58 § 1 i § 3 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 353¹ k.c., a więc nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie mógł być wydany”.

Powołując się na powyższe zarzuty, Prokurator Generalny wniósł o „uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym w części dotyczącej poręczyciela L. J. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Zawierciu, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej”.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny zwrócił uwagę, że wydanie nakazu zapłaty powoduje ciężkie skutki majątkowe dla L. J., która nie będąc pożyczkobiorcą, nie skorzystała na udzielonej H. D. pożyczce, a obecnie jest

zobowiązana do spłaty kwoty znacznie przewyższającej zasądzone na rzecz wierzyciela roszczenie, pomimo okoliczności, że powód uzyskał zaspokojenie przysługujących mu wierzytelności od pozostałych dłużników solidarnych, którzy spłacili te należności w zakresie wskazanym w wyroku Sądu Rejonowego w Zawierciu z 15 lutego 2006 r., I C 382/05. Zdaniem skarżącego, konsekwencje prawne wynikające dla L. J. z zaskarżonego nakazu zapłaty naruszają zasady współżycia społecznego.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, powódka wniosła o oddalenie skargi nadzwyczajnej i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych oraz opłaty od pełnomocnictwa wraz z odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Natomiast nabywca wierzytelności wniósł o odrzucenie skargi nadzwyczajnej i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych oraz opłaty od pełnomocnictwa wraz z odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie ma uzasadnionych podstaw.

Zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 nie może odnieść skutku ze względu na jego konstrukcyjną wadliwość. Jest oczywiste, że skarżący nie wskazał ani w jaki sposób przepis ten miałby zostać naruszony (przez błędną wykładnię czy przez błędne zastosowanie), ani na czym konkretnie jego naruszenie miałoby polegać. Skarżący ograniczył się w istocie do stwierdzenia, że wydanie nakazu zapłaty „narusza prawo do własności L. J., jako konsumenta”. W utrwalonym orzecznictwie Sąd Najwyższy przyjmuje, że tak skonstruowany zarzut nie może odnieść skutku (postanowienia Sądu Najwyższego z: 22 czerwca 2022 r., I NSNc 309/21; 6 kwietnia 2022 r., I NSNc 63/22; 28 września 2020 r., I NSNc 51/19; 30 czerwca 2020 r., I NSNp 3/19; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2019 r., I NSNc 7/19). Samo wskazanie przepisu prawa, które rzekomo zaskarżone orzeczenie narusza, nie czyni zadość obowiązkowi przytoczenia i uzasadnienia podstaw skargi.

Także zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP nie został prawidłowo skonstruowany. Skarżący nie wskazał w jaki sposób przepis ten miałby zostać naruszony (przez błędną wykładnię czy przez błędne zastosowanie). Przede wszystkim jednak zarzut ten jest merytorycznie bezzasadny.

Po pierwsze, skarżący nie dostrzega, że podstawą wydania nakazu zapłaty nie było niewykonanie nieuzgodnionej indywidualnie umowy, lecz indywidualnie wynegocjowana ugoda. Ugoda została zawarta zresztą z inicjatywy pozwanych. Skarżący pominął też okoliczność, że dłużnicy zainicjowali renegotiację warunków zawartej ugody. Oznacza to, że nie można w tej sytuacji mówić o narzuceniu treści umowy, a co najmniej o tym, że skarżący nie wykazał, że umowa stanowiąca podstawę do wydania zaskarżonego nakazu zapłaty została narzucona przez przedsiębiorcę, skoro była negocjowana przez strony i to z inicjatywy pozwanych.

Po drugie, analiza postanowień ugody wskazuje, że zostały one sformułowane wystarczająco jednoznacznie, a nawet, jak uznał Sąd Rejonowy w Zawierciu, zostały określone precyzyjnie (k. 38v).

Po trzecie, jak zauważył Sąd Rejonowy w Zawierciu, odsetki określone w ugodzie były w tym okresie powszechnie stosowane w praktyce kontraktowej (k. 38v). Nie można więc uznać, że postanowienia ugody rażąco naruszały interesy konsumenta.

Po czwarte, bardzo istotną okolicznością jest, że niektórzy pozwani wnieśli sprzeciw od nakazu, ale po wszechstronnym rozpoznaniu sprawy zostało wydane orzeczenie o bardzo podobnej treści do treści nakazu zapłaty. Sąd Rejonowy uznał bowiem, że dług musi zostać zapłacony, w tym również odsetki, co tylko potwierdza, że zawarta ugoda nie naruszała interesów konsumenta, a na pewno nie naruszała ich w stopniu rażącym.

Po piąte, pozwana wyłącznie z własnej winy nie wniosła sprzeciwu od nakazu zapłaty. Wniesienie sprzeciwu okazało się na tyle prostą czynnością, że inni pozwani konsumenci wnieśli skutecznie sprzeciw.

Zarzut naruszenia art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie jest bezzasadny. Zarzut ten jest wadliwie sformułowany, ponieważ skarżący nie bierze pod uwagę, że art. 89 § 1 pkt 2 u.SN wyraźnie wymaga sformułowania i uzasadnienia zarzutu <<rażącego>> naruszenia prawa.

Skarżący bezpodstawnie też zakłada, że skutkiem zawarcia w umowie z udziałem konsumenta – w jego ocenie – niedozwolonych postanowień nie jest, a na pewno nie musi być w każdym przypadku zastosowanie art. 58 § 1 k.c. (por. choćby uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 – zasada prawna; uchwała Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22). Nie ulega wątpliwości, że gdyby ustawodawca zamierzał przesądzić o nieważności abuzywnych postanowień umownych, nie ustanawiałby w przepisie art. 385¹ § 1 k.c. specyficznej sankcji prawa UE – braku związania umową, identyfikowaną najczęściej z bezskutecznością. Rozumowanie i wnioski skarżącego w tym zakresie nie przekonują Sądu Najwyższego. O rażącym naruszeniu prawa można wszak mówić wyjątkowo, gdy naruszenie prawa jest oczywiste dla każdego prawnika, widoczne bez pogłębionej analizy.

Na uwzględnienie nie zasługuje również zarzut naruszenia art. 499 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Także ten zarzut został sformułowany wadliwie – skarżący nie zarzucił ani nie wykazał rażącego naruszenia tych przepisów. Jak już była o tym mowa, warunki ugody zawartej blisko 20 lat temu, w zupełnie innych realiach rynkowych – wysokiej inflacji i wysokich stóp procentowych, a przez to wyższego kosztu pieniądza – odpowiadały przeciętnym miarom. Na tym tle ustalone w ugodzie warunki nie są na pewno w oczywisty, ani rażący sposób sprzeczne z przyjętymi standardami kontraktowymi. Jak trafnie więc stwierdził Sąd Rejonowy w Zawierciu, ustalone w umowie odsetki były odsetkami w tamtym czasie stosowanymi powszechnie. W związku z tym roszczenia powoda nie mogły zostać uznane za oczywiście bezzasadne, co mogłoby uzasadniać odmowę wydania nakazu zapłaty.

Na marginesie należy podkreślić, że nawet w przypadku, gdyby skarżący wykazał rażące naruszenie prawa, to Sąd Najwyższy nie mógłby uchylić zaskarżonego nakazu zapłaty. Z art. 115 § 2 u.SN wynika, że wprowadza on dodatkowe ograniczenie co do możliwości uchylenia zaskarżonego orzeczenia. W myśl art. 115 § 2 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności

jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

W kontekście rozpoznawanej sprawy bezspornym jest, że skarga nadzwyczajna została wniesiona po upływie 5 lat od daty uprawomocnienia się zaskarżonego nakazu zapłaty. Bezsporne jest również, że skarżący nie zawarł w skardze nadzwyczajnej wniosku o uwzględnienie wyjątku przewidzianego przez art. 115 § 2 *in fine* u.SN oraz jego uzasadnienia. Już tylko z tego powodu nie było możliwe uchylenie przez Sąd Najwyższy zaskarżonego nakazu zapłaty. Skarżący nie wykazał jednak, przede wszystkim, naruszenia żadnej z zasad, ani żadnej z wolności lub praw człowieka określonych w Konstytucji RP.

Skarżący nie wykazał również, że wniesienie skargi jest konieczne dla realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN). W szczególności skarżący nie wyjaśnił która z zasad pochodnych zasady demokratycznego państwa prawnego została naruszona, w jaki sposób i w czym konkretnie naruszenie tej zasady miałoby się wyrażać.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

[as]